

บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจ
ชุมชนแบบพึ่งตนเอง: กรณีศึกษา โครงการสร้างรายได้
ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ บ้านอ้อคำ
เทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง
จังหวัดขอนแก่น

ณัฐพล วิมลสันติรังษี¹ และศิวัช ศรีโกคางกุล²

ได้รับบทความ: 14 มกราคม 2562

แก้ไขบทความแล้วเสร็จ: 21 กุมภาพันธ์ 2562

ตอบรับตีพิมพ์: 21 กุมภาพันธ์ 2562

เผยแพร่: 30 เมษายน 2562

บทคัดย่อ

การศึกษา เรื่อง บทบาทของเทศบาลตำบลชำสูงในการพัฒนาและสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง: กรณีศึกษา โครงการสร้างรายได้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษบ้านอ้อคำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบลชำสูงในการพัฒนาและสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเทศบาลตำบลชำสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง และ 3) เสนอแนวทางและข้อเสนอแนะแก่เทศบาลตำบลชำสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เป็นหลัก ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่

---

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น

อีเมล: simpleguy.pw@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

อีเมล: siwasri@kku.ac.th

ผู้บริหารเทศบาลตำบลชำสูง เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลชำสูง เกษตรประจำตำบลกระนวน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอ้อคำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ รวมทั้งสิ้น 17 คน ผลการศึกษา พบว่า เทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีบทบาทในการดำเนินการโครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษบ้านอ้อคำ เพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้งให้แก่ราษฎรบ้านอ้อคำ มีการประสานงานช่วยเหลือในการขอรับงบประมาณสนับสนุน ได้รับเงินสนับสนุนโครงการเป็นเงิน 319,956 บาท มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวน 85 ครัวเรือน ช่วยให้สมาชิกมีรายได้จากการจำหน่ายผักปลอดภัยจากสารพิษ เฉลี่ยครัวเรือนละ 500 บาท/วัน สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการมีอาหารปลอดภัยจากสารพิษ บริโภคในครัวเรือน รวมถึงเพิ่มรายได้ในครัวเรือน สามารถลดรายจ่ายได้

คำสำคัญ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ เศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง/
ผักปลอดภัยจากสารพิษ

THE ROLE OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN
THE DEVELOPMENT OF SELF-RELIANT COMMUNITY ECONOMY:
A CASE STUDY OF THE PROJECT FOR ENHANCING INCOME BY
CULTIVATING NON-PESTICIDE VEGETABLES AT BAN ORKAM,
SAM SUNG SUB-DISTRICT MUNICIPALITY, SAM SUNG DISTRICT,
KHON KAEN PROVINCE

Nathaphon Wimolsantirungsri¹ and Siwach Sripokangkul²

Received: January 14, 2019

Revised: February 21, 2019

Accepted: February 21, 2019

Available Online: April 30, 2019

ABSTRACT

The study of the role of local government organizations in the development of self-reliant community economy: a case study of the project for enhancing income by cultivating non-pesticide vegetables at Ban Orkam, Sam Sung Sub-district Municipality, Sam Sung District, Khon Kaen Province aims to (1) investigate the role of Sam Sung Sub-district Municipality in development and support of self-reliant community economy, (2) investigate the problems and obstacles of Sam Sung Sub-district Municipality in

---

¹ Master Degree Student in Department of Local Administration, College of Local Administration, Khon Kaen University, Khon Kaen Province, Thailand.

E-mail: simpleguy.pw@gmail.com

² Associate Professor Dr., Lecturer, Public Administration Program in Local Government, College of Local Administration, Khon Kaen University, Khon Kaen Province, Thailand.

E-mail: siwasri@kku.ac.th

development of self-reliant community economy, and (3) provide procedures and suggestions for Sam Sung Sub-district Municipality in development of self-reliant community economy. The qualitative methodology was used for the study. The interview technique was used to collect data with document analysis. Important key informants were Sam Sung Sub-district Municipality administrators, Sam Sung Sub-district Municipality officers, a Kranuan agricultural extension officer, village headman, assistant village headman, and committees and members of the non-pesticide vegetable cultivation group, a total of 17 persons. The study found that Sam Sung Sub-district Municipality, Sam Sung District, Khon Kaen Province took the role in implementing the project of non-pesticide vegetable cultivation at Ban Orkam to relieve drought for people in Ban Orkam. The budget for supporting the project was 319,956 baht. There were 85 households participating in the project and members earned from selling non-pesticide vegetable. Each household earned average income 500 Baht a day. Members participating in the project had non-pesticide food for consuming in their households, increased income, and reduced expenses.

KEYWORDS: Local Administrative Organizations/ Self-Reliant Community
Economy/ Non-Pesticide Vegetables

บทนำ

สภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ไม่มีความแน่นอนตลอดเวลาและวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบันที่นับวันรายจ่ายจะยิ่งทวีคูณขึ้นไป สวนทางกับรายได้ จากสภาวะดังกล่าวหลาย ๆ ฝ่ายจึงตระหนักถึงสภาพปัญหาในเรื่องของเศรษฐกิจ เราทุกคนควรย้อนกลับมามองถึง “เศรษฐกิจพอเพียง” หรือเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองเป็นหลัก จากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ชาวไทย อีกทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ 8-11 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา คน และพัฒนาชุมชน ชุมชนถือเป็นรากฐานของประเทศ โดยการพัฒนาชุมชนเปรียบเสมือนการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อให้พร้อมต่อการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดในอนาคต การเติบโตอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจที่ปราศจากการควบคุมของภาครัฐ รวมทั้งทิศทางเศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากการปฏิวัติระบบการค้าโลก ไม่ว่าจะทางเทคโนโลยี การเปิดการค้าเสรี หรือแม้กระทั่งการที่ต่างชาติเข้ามาลงทุนส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางการค้าที่สูงมากขึ้น ทำให้เกิดการแข่งขันที่มีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในธุรกิจประเภทเดียวกันและธุรกิจคนละประเภท ทั้งนี้ส่งผลให้การพัฒนารายได้ของคนในชุมชนยิ่งยากขึ้นไปอีก เนื่องจากต่างคนต่างต้องแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอด โดยคนในชุมชนเองมีโอกาสในการพัฒนาเรื่องธุรกิจหรือความรู้ทางด้านเศรษฐกิจไม่ค่อยมี อีกทั้งยังขาดทุนทรัพย์ในการลงทุน

เศรษฐกิจชุมชน เป็นการเน้นการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ เน้นการบริหารจัดการทุนที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด แต่ต่างจาก “ธุรกิจชุมชน” ที่เน้นการจัดการด้านเงิน พังคุดแล้วเหมือนธุรกิจชุมชนไม่ตอบโจทย์ที่เน้นให้ชุมชนพัฒนาดตนเองเพื่อความอยู่รอดแบบพอเพียง ทำให้บางคนมีความรู้สึกว่าการใช้คำว่า ธุรกิจ จะสื่อความหมายไปถึงการลงทุนที่เพื่ออยากได้ผลตอบแทนเป็นกำไรสูงสุด ซึ่งกำไรอาจไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของการประกอบการของชุมชน บางคนจึงเห็นว่าน่าจะใช้คำว่าวิสาหกิจชุมชนจะเหมาะสมกว่า ทั้งนี้เพราะทุนของชุมชน จะรวมทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งบางอย่างอาจจะยังไม่พัฒนาเต็มศักยภาพก็ตาม เช่น ทุนธรรมชาติ ทุนทรัพยากร ทุนที่เป็นผลผลิต ทุนที่มีการสะสม ทุนความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางสังคม หรือความไว้วางใจ ความเป็นญาติพี่น้องของผู้คนในชุมชน การจัดการทุนเหล่านี้ จะต้องจัดการโดยชุมชน ในทุกขั้นตอนการผลิตโดยเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน มาผสมผสานกับความรู้หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ การจัดการต้องเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ มีความแตกต่าง และมีนวัตกรรมที่เหมาะสม ไม่ใช่การเลียนแบบ

ซึ่งเป้าหมายของการจัดการนั้น เพื่อพึ่งพาตนเองของชุมชน เพื่อปรับปรุงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นไม่ใช่เพื่อกำไรและถ้ามีผลผลิตส่วนเกินอาจจะส่งไปจำหน่ายได้

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับคนในพื้นที่มากที่สุด รู้ถึงสภาพปัญหาความต้องการของคนในพื้นที่ได้ดีที่สุด ทำให้มีความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เป็นหน้าที่หนึ่งขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมรายได้ทางการเกษตร ด้านอุตสาหกรรม โดยมีเป้าหมายสำคัญคือเพื่อเร่งสร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ เพื่อจะได้นำไปต่อยอดและพัฒนาเรื่องของความเป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น โดยความต้องการที่แท้จริงคือ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความร่วมมือร่วมใจความสามัคคีของคนในชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน

เทศบาลตำบลข้าสูง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลกระนวน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ในเขตเทศบาล 32.94 ตร.ม. มีประชากรทั้งหมด 5,197 คน มีพื้นที่การเกษตร 14,173 ไร่ ประกอบอาชีพเกษตรกร 1,077 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 65.08 ของครัวเรือนทั้งหมด เทศบาลตำบลข้าสูง เทศบาลตำบลข้าสูงได้ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนในการประกอบ อาชีพเสริม โดยให้เงินทุนสนับสนุนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในเขตเทศบาล นอกจากนั้นยังมีการจัดตั้งกองทุน บริหารงานของตลาดสดเทศบาล เพื่อเป็นแหล่งทุนของพ่อค้าแม่ค้าที่ขายสินค้าในตลาดสดเทศบาล อีกทั้งยังส่งเสริมในเรื่องของผักปลอดสารพิษและไม้กวาดดอกหญ้า ที่ได้มีการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว โดยเทศบาลตำบลข้าสูงมองเห็นโอกาสและขีดความสามารถของชุมชน จึงรวมคนในชุมชนเข้ามาร่วมกันทำสินค้าและพัฒนาศักยภาพของตนเอง (เทศบาลตำบลข้าสูง, 2561)

ในปี พ.ศ.2558 รัฐบาลได้มีโครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชน เพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง โดยกรมส่งเสริมการเกษตร เทศบาลตำบลข้าสูง จึงได้ดำเนินการโครงการลงไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตรับผิดชอบ โดยในส่วนของบ้านอ้อคำ หมู่ที่ 4 มีประชากร 1,014 คน ครัวเรือน 273 ครัวเรือน เทศบาลตำบลข้าสูง ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านอ้อคำและนางสมนึก ด้านซ้าย นักวิชาการเกษตรชำนาญการ เกษตรประจำตำบลกระนวน จัดประชุมประชาคมราษฎรบ้านอ้อคำเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2558 ที่ประชุมมีมติให้ดำเนินการโครงการผักปลอดภัยจากสารพิษ บนที่สาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน โดยได้รับงบประมาณตามโครงการสร้างรายได้และพัฒนาเกษตรกรแก่ชุมชน เพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้งเพื่อดำเนินโครงการ จำนวน 319,956 บาท (เทศบาลตำบลข้าสูง, 2560)

จากความสำเร็จที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความพร้อมและความต้องการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนอย่างจริงจัง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ในโครงการสร้างรายได้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษบ้านอ้อคำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากชุมชนแห่งนี้มีสภาพภูมิสังคมที่มีความพร้อม ทั้งในด้านทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ ทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นแนวทางในการพึ่งพาตนเองและเพิ่มศักยภาพของชุมชนให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ได้นำไปเป็นตัวอย่างในการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบลชำสูงในการพัฒนาและสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน/แบบพึ่งตนเอง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเทศบาลตำบลชำสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน/แบบพึ่งตนเอง
3. เพื่อเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะแก่เทศบาลตำบลชำสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน/แบบพึ่งตนเอง

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2541) อธิบายไว้ว่า เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่เป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชน/คนในชุมชนร่วมมือกับองค์กรเอกชน เพื่อทำกิจกรรมทั้งหมดเองหรือบางส่วน หรือประสานงานร่วมกับองค์กรภาครัฐ โดยเน้นการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่น เข้ามาช่วยใจการผลิต การตลาด หรือการแปรรูปสินค้าทางเกษตร การท่องเที่ยว การบริการ เพื่อมุ่งให้เกิดรายได้แก่ชุมชน และได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนไว้ 3 ระดับ คือ

1. ระดับพื้นฐาน คือ การพัฒนาให้ชุมชนพออยู่ พอกิน คือ การผลิตที่เพียงพอต่อการบริโภคในครอบครัว หากผลิตมากกว่าความต้องการ นำส่วนนั้นไปจำหน่ายให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัว

2. ระดับปานกลาง คือ การพัฒนาชุมชนให้อยู่ดี กินดี คือการรวมตัวกันเป็นองค์กรให้มีผลผลิตที่เกินความต้องการ เพื่อนำส่วนเกินนั้นไปจำหน่ายหารายได้เข้าชุมชน

3. ระดับหัวหน้า คือ การพัฒนาชุมชนให้ มั่งมี ศรีสุข คือ การดำเนินงานธุรกิจ โดยผู้ประกอบการหรือชุมชนมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อให้ชุมชนมีรายได้และนำไปจัดเป็นสวัสดิการแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง คือ พระราชปรัชญา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อให้สังคมไทยมีชีวิตดำรงอยู่ได้ อย่างมั่นคงและยั่งยืน ไม่ว่าเมื่อต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ บนพื้นฐานวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยนำมาประยุกต์ใช้ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ (รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2550)

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และต้องเสริมสร้างจิตสำนึกของประชาชนในประเทศโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้ดี (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2557)

การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้นั้น ขั้นแรก ต้องยึดหลัก “พึ่งตนเอง” คือ พยายามพึ่งตนเองให้ได้ก่อน ในแต่ละครอบครัวมีการบริหารจัดการอย่างพอดี ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนต้องรู้จักตนเอง เช่น ข้อมูล รายรับ-รายจ่าย ในครอบครัวของตนเอง สามารถรักษาระดับการใช้จ่ายของตน ไม่ให้เป็นหนี้ และรู้จักตั้งศักยภาพในตัวเองในเรื่องของปัจจัยสี่ให้ได้ในระดับหนึ่ง การทำให้ตนเองนั้นอยู่ได้อย่างพอเพียง คือการเรียนรู้ ทางสายกลาง การมีความสุขได้ด้วยสิ่งที่ตนเองมีอยู่ อยู่ด้วยความพอประมาณ ไม่มาก ไม่น้อย รู้จักประเมินความต้องการของตัวเอง ไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อนหรือทำให้คนอื่นเดือดร้อน รวมถึงไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เดือดร้อน

ในความหมายรวม ๆ ของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2557) สามารถจำแนกคุณสมบัติได้ดังนี้

1. ความพอประมาณ คือ ทางสายกลาง ไม่มาก ไม่น้อย ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือตนเอง
2. ความมีเหตุผล คือ ความรอบคอบ มองถึงปัจจัยต่าง ๆ หรือสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนผลที่จะตามมา
3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง คือ มีความพร้อมที่จะรับมือกับสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น คือ การที่รัฐบาลให้อำนาจแก่การปกครองส่วนท้องถิ่นในการตัดสินใจและบริหารงานได้อย่างอิสระ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยที่รัฐบาลจะคอยติดตามผลงานความคืบหน้าอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การ มีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งขึ้นมาเป็นบางส่วนหรือทั้งหมด โดยให้ประชาชนปกครองกันเอง มี 4 รูปแบบ (โชคสุข กรกิตติชัย, 2560) คือ

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีโครงสร้างบริหารคือสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมี ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้กำกับดูแล
2. เทศบาล มีโครงสร้างบริหารคือสภาเทศบาล และนายกเทศมนตรี โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล
3. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีโครงสร้างบริหารคือสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีนายอำเภอเป็นผู้กำกับดูแล
4. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ที่มีฐานะเป็นทบวงการเมืองและนิติบุคคล มี 2 แห่งคือ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

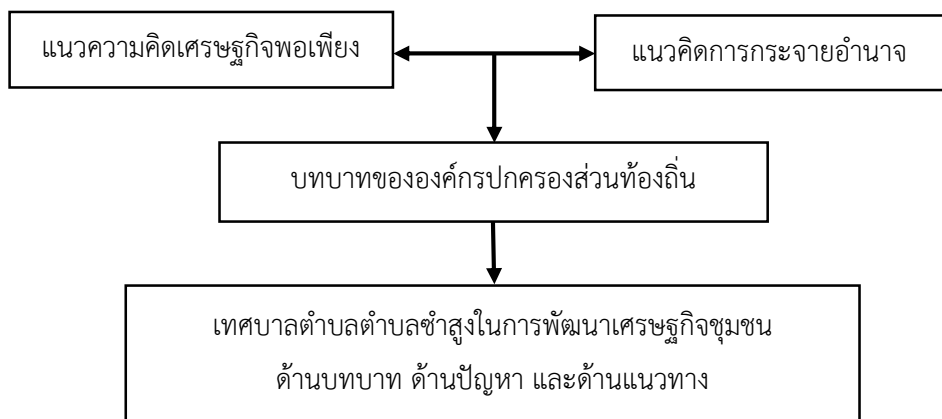
ความสำคัญขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

เนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 9-11 ที่ได้ใช้แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ มุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความเป็นอยู่ที่ดีมีสุขของคนไทย” เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างคุณค่าที่ดีในสังคมไทยบนพื้นฐานของการอนุรักษ์

วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย จึงได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ โดยมุ่งพัฒนาสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ” ใน 3 ด้านคือ สังคมคุณภาพ ที่ยึดหลัก ความสมดุล ความพอดี สามารถสร้างทุกคนให้เป็นคนดีพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี รวมทั้งระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ มีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ ได้รับการพัฒนา อย่างยั่งยืนและสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งสิ่งแวดล้อม สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็นทำเป็น มีเหตุผลสามารถเรียนรู้ได้ ตลอดชีวิต ส่งสมทุนทางปัญญา รักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม สังคม สนิทสนมฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทยที่ พึ่งพาเกื้อกูล มีความเอื้ออาทร มีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งตลอดจนเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2555)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณี เทศบาลตำบลชำสูง ได้กรอบแนวคิดมาจากการใช้ แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวตั้ง ควบคู่กับการใช้แนวคิดการกระจายอำนาจ โดยต้องการที่จะศึกษา 3 ด้าน ของเทศบาลตำบลชำสูง คือ 1) ด้านบทบาท 2) ด้านปัญหา และ 3) การเสนอแนะแนวทาง รายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เครื่องมือสำหรับการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) จาก 2 วิธีการ โดยมุ่งเน้นวิธีการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นหลัก โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลตำบลชำสูง 2 คน เจ้าหน้าที่เทศบาล 3 คน ประชากรตำบลกระนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอ้อคำ 3 คน และคณะกรรมการและสมาชิก กลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ 8 คน รวมทั้งสิ้น 17 คน และวิธีการการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Document Research

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นการสัมภาษณ์แบบโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูล และรายละเอียดที่ครอบคลุมคำถามการวิจัย ซึ่งประเด็นคำถามมีดังนี้

1. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาและสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน กรณีโครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
2. ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการปฏิบัติงาน กรณีโครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
3. แนวทางในการแก้ไขปัญหา กรณีโครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล โดยหลังจากเก็บข้อมูลได้ในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะนำมาบันทึก เรียบเรียงและเชื่อมโยงข้อมูลจากการสังเกตเข้าด้วยกัน เมื่อเก็บข้อมูลเสร็จในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะทำการบันทึกข้อมูลโดยมีการจำแนกข้อมูลเป็นหัวข้อ เพื่อง่ายต่อการจัดเก็บข้อมูล จนได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ โดยนำข้อมูลที่เรียบเรียงแล้วมาทบทวนอย่างละเอียด ทำความเข้าใจกับข้อมูล แยกประเด็นสาระต่าง ๆ ทุกครั้งที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การตรวจสอบข้อมูล หลังจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยมีการจัดประเภทข้อมูลอย่างเป็นระบบ และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนา

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบลชำสูงในการพัฒนาและสนับสนุน เศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง

เทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีบทบาทของในการดำเนินการโครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษบ้านอ้อคำ ด้วยการแจ้งรายละเอียดโครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชน เพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้งให้แก่ราษฎรบ้านอ้อคำได้รับทราบหลักการและกฎเกณฑ์ในการให้การสนับสนุนจากรัฐบาล และประสานงานช่วยเหลือในการขอรับงบประมาณสนับสนุน เพื่อดำเนินโครงการปลูกผักปลอดภัยจากพิษบนพื้นที่สาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน จำนวน 20 ไร่ โดยได้รับงบประมาณตามโครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชน เพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง เพื่อดำเนินโครงการเป็นเงิน 319,956 บาท

การดำเนินการโครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษบ้านอ้อคำ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร ลดรายจ่ายในครัวเรือน และเพื่อเป็นการน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 มาใช้ในชีวิตประจำวัน การดำเนินงานเทศบาลตำบลชำสูงได้ประสานความร่วมมือไปยังนางสมนึก ด้านซ้าย นักวิชาการเกษตรชำนาญการ เกษตรประจำตำบลกระนวน ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษให้แก่ราษฎรที่เข้าร่วมโครงการ รวมถึงการเตรียมดิน การเตรียมพื้นที่ปลูกผักให้แก่สมาชิก โดยได้รับการสนับสนุนวิทยากรจากกรมวิชาการเกษตร

บ้านอ้อ หมู่ที่ 4 ตำบลกระนวน อำเภอชำสูง มีประชากรทั้งสิ้น 1,057 คน 90% ของประชากรประกอบอาชีพทำนาและมีอาชีพปลูกข้าวโพดหวาน ปลูกถั่ว เพื่อจำหน่ายในชุมชนและศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชจังหวัดขอนแก่น ต่อมา ปี พ.ศ.2558 รัฐบาลได้มีโครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชนเพื่อบรรเทาทุกปัญหาภัยแล้ง โดยกรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านบ้านอ้อคำและ นางสมนึก ด้านซ้าย นักวิชาการเกษตรชำนาญการ เกษตรประจำตำบลกระนวน จัดประชุมประชาคมราษฎรบ้านอ้อคำ เมื่อ วันที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2558 มีผู้เข้าประชุม 124 คน โดยส่งตัวแทนเข้าประชุม ครัวเรือนละ 1 คน

จากการให้สิทธิ์กลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ บ้านอ้อคำ เข้ามาทำการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ บนพื้นที่สาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน เพื่อดำเนินการปลูกผัก

แต่เนื่องจากพื้นที่ที่ได้รับเป็นที่รกร้าง เป็นป่ารก สภาพพื้นที่ไม่เหมาะแก่การทำการเพาะปลูก จึงต้องดำเนินการแผ้วถาง และปรับสภาพพื้นที่ โดยมีการจ้างแรงงานจากประชากรในชุมชน เพื่อดำเนินการถางป่าและปรับสภาพพื้นที่ มีการจ้างแรงงานและจ่ายค่าแรงงานวันละ 300 บาท จ้างแรงงานรวมทั้งสิ้น 179 คน เป็นเงินทั้งสิ้น 175,000 บาท ใช้ระยะเวลา ในการดำเนินการ 7 วัน ในการปรับสภาพที่ดินพื้นที่แปลงปลูกผัก

เมื่อทำการถางป่าและปรับสภาพพื้นที่แล้ว ได้ให้ความรู้และให้คำแนะนำแก่สมาชิกกลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ บ้านอ้อคำ ในการเตรียมดินและปรับปรุงดินที่ไม่ใช้สารเคมี แต่ให้ปรับปรุงดินโดยการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ การใช้ปุ๋ยคอก รวมไปถึงการปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ระบบพืช เช่น การปลูกพืชแบบผสมผสาน การปลูกพืชหมุนเวียน นอกจากนี้ การไถพรวนลึก มีประโยชน์ช่วยป้องกันการเกิดโรคในดิน ปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพของดิน เพิ่มชั้นดินให้สูงขึ้น การปรับปรุงบำรุงดิน โดยวิธีธรรมชาติ มีความเหมาะสมและจำเป็น เพราะช่วยให้เกิดความสมดุลภายในดิน ช่วยรักษาดิน และเกิดประโยชน์ในการเพาะปลูก ผลผลิตทางการเกษตรที่ได้จะเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัย อีกทั้งยังช่วยลดต้นทุนในการผลิต และช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นด้วย

นอกจากจะมีการดำเนินการปรับสภาพที่ดินพื้นที่ในการจัดสรรเป็นแปลงปลูกผักแล้ว ยังมีการดำเนินการขุดเจาะบ่อบาดาล โดยการจ้างเหมาบริษัท สหรุ่งเรืองบาดาล จำกัด เป็นเงิน 40,000 บาท เพื่อนำน้ำใต้ดินมาใช้สำหรับรดผัก และวางระบบท่อพีวีซี เพื่อส่งน้ำไปยังแปลงผักของสมาชิก รวมเป็นเงิน 104,054 บาท และมีการคิดค่าใช้น้ำหน่วยละ 3 บาท โดยทำการติดตั้งมิเตอร์น้ำทุกแปลง เพื่อจ่ายและสะดวกในการคำนวณค่าใช้น้ำของสมาชิกแต่ละแปลง

ในการจัดสรรพื้นที่ของโครงการ ทางกลุ่มมีการจัดแบ่งพื้นที่ปลูกผักให้แก่สมาชิกของกลุ่ม จำนวน 85 ครัวเรือน แต่ละครัวเรือนจะได้รับสิทธิ์การใช้พื้นที่ในการเพาะปลูก ครัวเรือนละ 200 ตารางเมตร การดำเนินโครงการปลูกผักปลอดภัยจากสาร บ้านอ้อคำ มีการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษขึ้น ประกอบไปด้วย คณะกรรมการ จำนวน 10 คน ทำหน้าที่บริหารจัดการภายในกลุ่ม

ผลการดำเนินงานของกลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ บ้านอ้อคำจนถึงปัจจุบัน มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ผลการดำเนินงานดังนี้

1. สมาชิก 85 ครัวเรือน มีรายได้จากการจำหน่ายผักปลอดภัยจากสารพิษ เฉลี่ย ครัวเรือนละ 500 บาท/วัน

2. เป็นจุดกระจายผักปลอดภัยจากสารพิษในพื้นที่อำเภอชำสูงเพิ่มขึ้นอีก 1 จุด
  3. ทำให้สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการมีอาหารปลอดภัยจากสารพิษ บริโภคในครัวเรือน รวมถึงเพิ่มรายได้ในครัวเรือน สามารถลดรายจ่ายได้
  4. สร้างมีความสามัคคีในกลุ่ม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
  5. สมาชิกของกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ
1. จากการดำเนินโครงการส่งผลให้ปัจจุบันแปลงผักปลอดภัยจากสารพิษ บ้านอ้อคำ หมู่ 4 เป็นคลังอาหารของหมู่บ้าน
  2. เป็นศูนย์เรียนรู้การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ มีหน่วยงานต่าง ๆ และองค์กรต่าง ๆ เข้ามาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง

ผลการดำเนินงานของกลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากพิษ บ้านอ้อคำ ถือได้ว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ปัจจุบันสมาชิกของกลุ่มมีรายได้จากการจำหน่ายผักปลอดภัยจากสารพิษ โดยเฉลี่ยวันละ 500 บาท ช่วยให้สมาชิก 330 ราย 85 ครัวเรือน มีรายได้ประจำเพิ่มขึ้นและมีผักสดที่ปลอดภัยจากสารพิษไว้ประกอบอาหารในครัวเรือน ช่วยลดรายจ่ายลงได้มาก ซึ่งโครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ บ้านอ้อคำ เป็นตัวอย่างที่ดีในการพึ่งพาตนเอง เกิดความสามัคคีในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ครอบครัวมั่นคง

จะเห็นได้ว่า เทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนโครงการผักปลอดภัยจากสารพิษบ้านอ้อคำ ในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาทุนในการดำเนินงานโครงการ รวมถึงอำนวยความสะดวกและประสานหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาให้การช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่มเป็นอย่างดี รวมถึงความช่วยเหลือด้านการเกษตรจากเกษตรประจำตำบล ซึ่งช่วยให้กลุ่มเรามีผลผลิตที่ดีมาตลอด ซึ่งจากความช่วยเหลือสนับสนุนของเทศบาลตำบลชำสูง ส่งผลให้กลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ บ้านอ้อคำ ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ปัจจุบันสมาชิกกลุ่มมีรายได้สม่ำเสมอจากการจำหน่ายผลผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ มีผักสดที่ปลอดภัยไว้บริโภคในครัวเรือน นับเป็นหมู่บ้านตัวอย่างที่สามารถพึ่งพาตนเองได้

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเทศบาลตำบลชำสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แบบพึ่งตนเอง

จากการศึกษาสามารถสรุปถึงปัญหาและอุปสรรคของเทศบาลตำบลชำสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านเงินทุน ในการดำเนินการในช่วงแรกพบปัญหาด้านเงินทุน โดยทางกลุ่มได้รับการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนมาจากโครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชน เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 319,956 บาท ซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ เนื่องจากเงินทุนที่ได้รับการสนับสนุนทางกลุ่มได้นำไปใช้ในการปรับปรุงสภาพพื้นที่เป็นเงิน 175,000 บาท เป็นค่าเจาะน้ำบาดาล จำนวน 40,000 บาท และค่าวางระบบท่อพีวีซี เพื่อส่งน้ำไปยังแปลงผักของสมาชิก เป็นเงิน 104,054 บาท ซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ

2. ปัญหาด้านสภาพพื้นที่ พื้นที่สาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน จำนวน 20 ไร่ ที่กลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ บ้านอ้อคำ ได้รับให้มาใช้ประโยชน์ในการดำเนินการเป็นพื้นที่รกร้าง และสภาพไม่เหมาะในการเพาะปลูก ต้องมีการถางป่าและปรับปรุงสภาพพื้นที่เป็นดินปนทราย และพื้นที่บางส่วนเป็นดินเหนียว จึงต้องมีการเตรียมดิน และการปรับปรุงสภาพดิน เพื่อให้มีความเหมาะสมและใช้ในการเพาะปลูกได้

3. ปัญหาด้านแหล่งน้ำ บ้านอ้อคำ ตำบลกระนวน อำเภอชำสูง ไม่มีแหล่งน้ำภายในชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเพาะปลูก

4. ปัญหาด้านการผลิต เนื่องจากเกษตรกรปลูกพืชโดยใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงมาเป็นระยะเวลาานาน เมื่อทำการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งผลผลิตที่ได้จะต้องผ่านกระบวนการผลิตโดยไม่มีสารเคมีที่เป็นพิษตกค้างและเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ในขั้นตอนการผลิตอาจใช้สารเคมีทางการเกษตร เช่น สารฆ่าแมลง สารกำจัดเชื้อรา สารกำจัดวัชพืช และปุ๋ยเคมี แต่ในขั้นตอนสุดท้ายจะต้องงดใช้สารเคมีดังกล่าวก่อนการเก็บเกี่ยวในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 สัปดาห์ ซึ่งทำให้ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้มีระดับสารเคมีตกค้างไม่เกินร้อยละ 30 (Maximum Residue Limited: MRL) ตามที่ WHO แห่งองค์การสหประชาชาติกำหนด ซึ่งการผลิตในช่วงเริ่มแรกกลุ่มสมาชิกมีความกังวลเกี่ยวกับการป้องกันแมลงหรือศัตรูพืชว่าจะไม่สามารถควบคุมได้ และทำให้ผลผลิตเสียหาย รวมถึงการ

ป้องกันสารเคมีตกค้างด้วย นอกจากนี้ พื้นที่ให้การปลูกมีจำกัด จึงไม่สามารถเพิ่มผลผลิตได้มากนัก

5. ปัญหาด้านการขนส่งและการตลาด การนำผักไปจำหน่ายเข้าสู่ตลาดดำเนินการโดยใช้รถส่วนตัวของเกษตรกรเอง หรือฝากเพื่อนบ้านไปจำหน่าย อีกทั้งเกษตรกรบางคนไม่มีรถในการนำผักไปส่งหรือจำหน่าย และมีบางส่วนที่พ่อค้ามารับซื้อถึงแปลงที่เกษตรกรนำผลผลิตไปจำหน่าย คือ ตลาดสดเทศบาลตำบลชำสูง และกลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ บ้านอ้อคำ ยังไม่มีการวางแผนด้านการตลาดเพื่อจำหน่ายอย่างจริงจัง

การเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะแก่เทศบาลตำบลชำสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน/แบบพึ่งตนเอง

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเทศบาลตำบลชำสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน/แบบพึ่งตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีการนำเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. ด้านเงินทุน โครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ บ้านอ้อคำ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชน เพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง โดยกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นเงิน 319,956 บาท ทางโครงการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีหุ้นร่วมกัน เพื่อเป็นเงินทุนเพิ่มเติม โดยมีมูลค่าหุ้นละ 100 บาท ปัจจุบันมี 120 หุ้น เงินทุน 12,000 บาท นอกจากนี้ยังมีการจัดหาแหล่งทุนให้แก่สมาชิกภายในกลุ่ม โดยประสานงานกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการให้เงินกู้ดอกเบี้ยถูกแก่สมาชิก เพื่อเป็นทุนในการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ผัก และเครื่องมือการเกษตรที่จำเป็น เช่น สายยาง บัวรดน้ำ ตลอดจนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ

2. ด้านสภาพพื้นที่ การดำเนินการด้านสถานที่ มีการจ้างแรงงานประชาชนในชุมชน เพื่อดำเนินการถางป่าและปรับสภาพพื้นที่เพื่อการปลูก โดยเทศบาลตำบลชำสูงได้ประสานงานไปยังเกษตรประจำตำบลกระนวน เพื่อขอความช่วยเหลือในการเตรียมดินและปรับปรุงดิน โดยนางสมนึก ต่านซ้าย นักวิชาการเกษตรชำนาญการ เกษตรประจำตำบลกระนวน ได้ให้ความรู้และให้คำแนะนำในการเตรียมดินและปรับปรุงดินที่ไม่ใช้สารเคมีใช้วิธีธรรมชาติ เพราะช่วยให้เกิดความสมดุลของดิน ช่วยรักษาดิน และเกิดประโยชน์ในการเพาะปลูก รวมถึงการยกแปลง ซึ่งผลผลิตที่ได้จะเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัย ช่วยลดต้นทุนในการผลิต และช่วยรักษาสภาพดินไม่ให้เสื่อมโทรม

3. ด้านแหล่งน้ำ เนื่องจากบริเวณบ้านอ้อคำ ตำบลกระนวน อำเภอลำซำสูง มีสายน้ำใต้ดินพาดผ่านโดยมีแหล่งน้ำหลักจากกลุ่มน้ำพอง ปริมาณน้ำใต้ดินจึงสูงมากกว่าพื้นที่ทั่วไป จึงดำเนินการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล การจัดการน้ำใช้วิธีสูบน้ำขึ้นจากบ่อน้ำบาดาล และจัดทำระบบน้ำ เพื่อนำน้ำใต้ดินมาใช้สำหรับรดผัก และวางระบบท่อพีวีซี เพื่อส่งน้ำไปยังแปลงผักของสมาชิกโดยตรง

4. ด้านการผลิต กลุ่มผักปลอดภัยจากสารพิษบ้านอ้อคำ ได้รับคำแนะนำจากเกษตรประจำตำบลในการป้องกันแมลงหรือศัตรูพืช โดยใช้วิธีการแบบธรรมชาติ คือเกษตรกรต้องเผ่าระวางแมลงศัตรูพืช โดยการเด็ดใบที่มีศัตรูพืชทิ้งหรือทำลาย หรือใช้สารเคมีจากพืช หรือการปลูกพืชกันแมลง เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคพืช ซึ่งการกำจัดศัตรูพืชแบบธรรมชาติจะช่วยลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้มาก

5. ด้านการขนส่งและการตลาด ด้านการขนส่ง สมาชิกอาจทำการขนส่งร่วมกัน โดยการแชร์ค่าน้ำมันรถในการนำผักไปส่งหรือไปจำหน่าย นอกจากนี้ ทางกลุ่มควรดำเนินการด้านการตลาดโดยติดต่อกับผู้ประกอบการร้านอาหารที่ต้องการผักปลอดภัยจากสารพิษไปประกอบอาหารจำหน่าย โดยการรับออเดอร์ประจำและจัดส่งไปยังร้านทุกวัน หรือติดต่อผู้จำหน่ายจะช่วยให้สามารถจำหน่ายได้ในระยะยาว และมีลูกค้าประจำที่แน่นอน จะช่วยให้มีรายได้ที่มั่นคงยิ่งขึ้น

อภิปรายและสรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลลำซำสูง อำเภอลำซำสูง จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบลลำซำสูงในการพัฒนาและสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเทศบาลตำบลลำซำสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง และ 3) เสนอแนวทางและข้อเสนอแนะแก่เทศบาลตำบลลำซำสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง

ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลลำซำสูง อำเภอลำซำสูง จังหวัดขอนแก่น มีบทบาทในการช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินการโครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษบ้านอ้อคำ เพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้งให้แก่ราษฎรบ้านอ้อคำ ดังนี้

1. เทศบาลตำบลลำซำสูง มีการประสานงานช่วยเหลือในการขอรับงบประมาณสนับสนุน โดยได้รับเงินสนับสนุนโครงการเป็นเงิน 319,956 บาท ซึ่งการดำเนินการ

โครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษบ้านอ้อคำ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรลดรายจ่ายในครัวเรือน และเพื่อเป็นการน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 มาใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้เทศบาลตำบลชำสูง

2. เทศบาลตำบลชำสูง ได้ประสานความร่วมมือไปยัง นางสมนึก ด่านซ้าย นักวิชาการเกษตรชำนาญการ เกษตรประจำตำบลกระนวน ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษให้แก่ราษฎรที่เข้าร่วมโครงการ รวมถึงการเตรียมดิน การเตรียมพื้นที่ปลูกผักให้แก่สมาชิก โดยได้รับการสนับสนุนวิทยากรจากกรมวิชาการเกษตร บนพื้นที่สาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน จำนวน 20 ไร่ ในการจัดสรรพื้นที่ของโครงการ ทางกลุ่มมีการจัดแบ่งพื้นที่ปลูกผักให้แก่สมาชิกของกลุ่ม จำนวน 85 ครัวเรือน แต่ละครัวเรือนจะได้รับสิทธิการใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละ 200 ตารางเมตร การดำเนินโครงการปลูกผักปลอดภัยจากสาร บ้านอ้อคำ มีการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษขึ้น ประกอบไปด้วยคณะกรรมการ จำนวน 10 คน ทำหน้าที่บริหารจัดการภายในกลุ่ม ผลการดำเนินงานของกลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษบ้านอ้อคำจนถึงปัจจุบัน

3. จากการดำเนินโครงการช่วยให้สมาชิกมีรายได้จากการจำหน่ายผักปลอดภัยจากสารพิษ เฉลี่ยครัวเรือนละ 500 บาท/วัน สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการมีอาหารปลอดภัยจากสารพิษ บริโภคในครัวเรือน รวมถึงเพิ่มรายได้ในครัวเรือน สามารถลดรายจ่ายได้

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษบ้านอ้อคำ พบว่า หลังจากดำเนินการ ปัจจุบันยังคงมีปัญหาด้านการผลิต เนื่องจากเกษตรกรปลูกพืชโดยใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงมาเป็นระยะเวลานาน เมื่อทำการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ สมาชิกมีความกังวลเกี่ยวกับการป้องกันแมลงหรือศัตรูพืชว่าจะไม่สามารถควบคุมได้ และทำให้ผลผลิตเสียหาย รวมถึงการป้องกันสารเคมีตกค้างด้วย นอกจากนี้ พื้นที่ให้การปลูกมีจำกัด จึงไม่สามารถเพิ่มผลผลิตได้มากนัก ปัญหาด้านการขนส่งและการตลาด เกษตรกรไม่มีรถในการนำผักไปส่งหรือจำหน่าย และยังไม่มีการวางแผนด้านการตลาดเพื่อจำหน่ายอย่างจริงจัง

แนวทางและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา พบว่า การขนส่งและการตลาดด้านการขนส่ง สมาชิกทำการขนส่งร่วมกัน โดยการแชร์ค่าน้ำมันรถในการนำผักไปส่งหรือ

ไปจำหน่าย ด้านการตลาด ควรมีการวางแผนจำหน่ายในระยะยาว เช่น ติดต่อหาลูกค้าประจำกลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหาร

จากการศึกษาพบว่ามีความสอดคล้องกับการศึกษาของฐานันดร ปูนิล, นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว, พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์, ศรัญลักษณ์ เทพวารินทร์ และจิตกรีย์ บุญโชติ (2556) ที่ศึกษาบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและการแสดงออกของผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงมีระดับ มาก โดยผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ที่ช่วยหลักใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นผู้เอื้อกระบวนกร มีความเห็นว่าผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำความรู้และแนวคิดมากระจายต่อในเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแก่คนในชุมชน 2) เป็นผู้ประสานให้ฝ่ายต่าง ๆ ทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน และ 3) เป็นผู้เร่ง คือการไม่เร่งวางแผนแค่เร่งการผลิตแต่อย่างเดียว ยังมุ่งเร่งการผลิตผสมผสานวิสาหกิจชุมชน และสอดคล้องกับการศึกษาของนุสรา ไตรรงค์ (2551) ที่ศึกษาบทบาทของประชาคมตำบลในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษาหนองตะไก่อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง พบว่า มีตลาดที่สามารถรับซื้อผลผลิตได้ไม่จำกัดจำนวนและราคาเป็นธรรม 2) ด้านการพัฒนากลุ่มอาชีพ พบว่าการเกษตรเน้นการทำผักปลอดสารพิษ การปศุสัตว์ เลี้ยงโคเป็นหลัก พบว่า ชาวบ้านยังขาดทุนทรัพย์และความรู้เกี่ยวกับการปรับแต่งสายพันธุ์ให้มีคุณภาพเยอะมากขึ้น โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดให้มีการอบรมให้ความรู้ อีกทั้งพาไปดูงานจากโรงงานที่มีคุณภาพ และมอบเงิน 100,000 บาท และหาแพทย์มาคอยควบคุมโรคต่าง ๆ และกลุ่มทอผ้าไหม พบว่า ติดขัดในเรื่องของทำเล เนื่องจากอยู่ติดกับอำเภอปรางค์ชัยซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการผลิตผ้าไหมมากทำให้ได้ส่วนแบ่งทางการตลาดน้อยลง ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้ทำการติดต่อประสานงานกับพัฒนาชุมชนอำเภอสูงเนินเพื่อจัดผลิตและจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง เช่น งานแสดงสินค้า และ 3) ด้านการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองตะไก่อำเภอสูงเนินได้เข้ามามีบทบาทในด้านการริเริ่มจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ โดยปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 300 คน และสอดคล้องกับการศึกษาของศศิธร พลภักดี (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเกษม อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกษมได้ประยุกต์ใช้หลักของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการส่งเสริมให้

ชุมชนทำตามแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย การพึ่งพาตนเอง การวางแผนการออมเงิน และการเสริมสร้างทักษะใหม่ ๆ ทางด้านอาชีพ ให้กับคนในชุมชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเกษมให้ความสำคัญด้านภูมิปัญญาของชุมชน โดยรักษาดำเนินการตามธรรมเนียมเอาไว้ สร้างความสามัคคีในชุมชน การให้คนในชุมชน กลับมาพึ่งพาอาศัยกัน ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชน และ ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติสนับสนุนให้มีการปลูกป่าทดแทน ถมลพิษและด้านเทคโนโลยี การใช้สิ่งที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้การช่วยเหลือสนับสนุนในการพัฒนา เศรษฐกิจชุมชนไม่ว่าจะเป็นด้านเงินทุน ด้านองค์ความรู้ ด้านการพัฒนาอาชีพ รวมถึง ความเป็นอยู่อย่างต่อเนื่องจนชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ควรทำการศึกษาเพื่อวางแผนการผลิตและการเพิ่มผลผลิต เพื่อให้กลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ บ้านอ้อคำ จะสามารถเพิ่มผลผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษได้มากขึ้น มีรายได้มากขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้
3. ควรทำการศึกษาเพื่อการวางแผนการตลาดให้สอดคล้องกับแผนการผลิต เพื่อให้สามารถจัดจำหน่ายได้ในราคาที่เหมาะสม และสามารถจำหน่ายได้ในระยะยาว
4. ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ บ้านอ้อคำ ประสบความสำเร็จในการดำเนินโครงการ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2541). *แผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง พ.ศ.2542-2544*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2546). *นโยบายในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในภูมิภาค และชนบท*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- โชคสุข กรกิตติชัย. (2560). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

- ฐานันดร ปุณิล, นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว, พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์, ศรีญลักษณ์ เทพวารินทร์ และ
จิตกรีย์ บุญโชติ. (2556). *บทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการ
ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง* (หน้า 63-73).
บทความวิจัยนำเสนอในการประชุมหาตใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4
วันที่ 10 พฤษภาคม 2556, มหาวิทยาลัยหาตใหญ่.
- เทศบาลตำบลชำสูง. (2560). *สรุปรายงานผลการดำเนินงาน ปี 2560*. ขอนแก่น:
เทศบาลตำบลชำสูง.
- เทศบาลตำบลชำสูง. (2561). *แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ.2561-2564)*. ขอนแก่น:
เทศบาลตำบลชำสูง.
- นุสรธา ไตรรงค์. (2551). *บทบาทของประชาคมตำบลในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
กรณีศึกษาหนองตะไก่อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา*
(รายงานการศึกษาอิสระ). สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- รงค์ ประพันธ์พงศ์. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่*. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- ศศิธร พลภักดี. (2557). *การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนา กรณี
องค์การบริหารส่วนตำบลเกษม อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี*
(รายงานการศึกษาอิสระ). สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2555). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11*.
กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2557). *การทรงงานพัฒนาประเทศ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*.
กรุงเทพฯ: มูลนิธิชัยพัฒนา.